

Dr. P. DĄBKOWSKI. (Lwów).

Przepisy „Prawdy Ruskiej” o barciach.

Najdawniejszy i jeden z najznakomitszych pomników prawa ruskiego, t. zw. *Prawda Ruska*, została spisana w trzech redakcyach. Redakcja pierwsza, będąca spisem prawa zwyczajowego, obowiązującego w czasach przed reformą Włodzimierza W., nie zawiera żadnej wzmianki o barciach. Natomiast redakcja druga, powstała za czasów Włodzimierza W. i Jarosława, tudzież redakcja trzecia, pochodząca z końca XI. wieku, zawierają już takie przepisy¹⁾. Okoliczność ta jest dowodem, jak wielkie znaczenie posiadało w owych odległych czasach na Rusi bartnictwo i handel miodem. Bartnictwo tworzyło sposób zarobkowania całych osad, barcie były przedmiotem darowizn, czynionych na rzecz biskupów, klasztorów, były wymieniane w działach spadkowych między książętami²⁾. Bartnictwo było prowadzone po lasach, własność barci oznaczano w sposób taki sam, jak to czyniono później w Polsce i w innych krajach, przez wycięcie pewnego znaku na drzewie bartnem. Jeżeli kto posiadał większą ilość drzew bartnych, mógł całą taką parcelę leśną obwieść znakami granicznymi, oznaczonymi na drzewach. W *Prawdzie Ruskiej* wyraz barć (борть) oznaczał zarówno jedno drzewo bartne, jak całą parcelę bartną, złożoną z większej ilości drzew bartnych.

Przepisy *Prawdy Ruskiej* o barciach są przeważnie treści karnej, dążyły one do zabezpieczenia własności bartnej przez stosowanie surowych kar na tych, którzy własność tę w jakikolwiek sposób naruszali. Pod tym względem przepisy *Prawdy Ruskiej* zostają w zgodzie z przepisami dawnego prawa polskiego i litewskiego, które również kradzież barci, względnie pszczoł, karały surowiej³⁾. W redakcyi drugiej znajdujemy tylko dwa przepisy o barciach, obydwie treści karnej, w redakcyi trzeciej te dwa przepisy karne zostały dokładniej określone i rozszerzone do czterech postanowień, ponadto jeszcze jest w tej trzeciej redakcyi jeden przepis o barciach z poza zakresu prawa karnego. Redakcja druga miała na myśli przeważnie barcie książęce, trzecia mówi o barciach wogóle, bez względu na to, kto był ich właścicielem⁴⁾.

Czyny przestępne, skierowane przeciw własności barci,

¹⁾ Najnowsze wydanie tekstu rosyjskiego wraz z tłumaczeniem niemieckim i bardzo szczegółowe opracowanie *Prawdy Ruskiej* ogłosił profesor uniwersytetu w Bonn, Leopold Karol Goetz p. t.: „Das russische Recht“, T. I—IV. Stuttgart 1910—1913.

²⁾ Goetz, T. II. str. 92—93.

³⁾ Por. moją recenzję pracy *Bystronia*: Studya nad zwyczajami ludowymi. *Pasiecznik wzorowy* 1918.

⁴⁾ Goetz T. II., str. 91.

dzieli *Prawda Ruska* na dwie kategorie, stosownie do stopnia ich karygodności. Jedne, lżejsze, są zagrożone karą 3 grzywien, inne, cięższe, karą 12 grzywien. Zaznaczyć należy, że *Prawda Ruska* zna tylko trzy stopnie kar pieniężnych: 1, 3 i 12 grzywien, tudzież, że obok kary publicznej zna również odszkodowanie. Do kategorii czynów lżejszych, zagrożonych karą 3 grzywien, zaliczała *Prawda Ruska* następujące:

kto podcinał cudze barcie, oprócz kary winien był zapłacić jeszcze wynagrodzenie $\frac{1}{2}$ grzywny za drzewo (III. 100);

kto cudzą barć spalił (II. 13);

kto cudzą barć wydarł, przyczem jeżeli barć była pusta, bez miodu, miał zapłacić tytułem odszkodowania, oprócz kary, jeszcze 5 kun; jeżeli była z miodem, 10 kun (II. 13, III. 101).

Do drugiej, cięższej kategorii, liczyła *Prawda Ruska* dwa przestępstwa:

kto cudze znamię, którem barć była oznaczona, odmienia (III. 96);

kto granice ziemi bartnej po lasach obetnie (II. 15, III. 97)¹⁾.

Kara w tych dwóch wypadkach wynosiła 12 grzywien, była to zatem najwyższa kara pieniężna, jaką znała *Prawda Ruska*. W porównaniu do kategorii pierwszej *Prawda Ruska* kwalifikowała te dwa przestępstwa jako cięższe z tego powodu, ponieważ wykazują one pewien sposób myślenia podlejszy.

Jak doniosłe znaczenie posiadało bartnictwo, tego dowodem jedyny przepis *Prawdy Ruskiej* o barciach treści niekarnej, wedle którego opłata od przyznania przez sąd ziemi bartnej wynosiła 30 kun, podczas gdy opłata od przyznania głowszczyzny wynosiła 9, a od przyznania innych rzeczy spornych jedynie 4 kuny (III. 139).

Jednym z dowodów rozwoju bartnictwa na Rusi jest § 62 redakcyi III. *Prawdy Ruskiej*. Stwierdza on, że przedmiotem pożyczki były nie tylko pieniądze, ale także zboże i miód, tudzież, że nie tylko od pieniędzy, ale i od pożyczanego miodu pobierano odsetki, pod postacią naddatku ponad miarę ścisłą, czyli t. zw. *nastawu*, o którego wysokości rozstrzygała umowa¹⁾.

Dr. P. DĄBKOWSKI. (Lwów).

Gospodarstwo bartne w dobrach biskupstwa wrocławskiego w pierwszej połowie XVI. w.

W pierwszej połowie XVI. wieku był biskup wrocławski jednym z najbogatszych w Polsce. Jego dyecezya rozciągała się aż do Bałtyku, obejmowała bogate ziemie pruskie. Jedno miasto (Wrocław), 4 miasteczka (Raciąż, Wolborz, Łódzia, Lagów) i 176 wsi, podzielonych na 11 kluczów (wrocławski, chełmczyński, lubotyński, raciański, parkański, ciechociński, dobrzecki,

¹⁾ Goetz, T. III. str. 307—309, 314—316.

¹⁾ Dąbkowski, Prawo prywatne polskie, T. II. str. 571.